

Ohtlike kemikaalide tööstuslik käitlemine eeldab suurõnnetuse ohuga ettevõttelt ohutuse tagamise süsteemi kirjelduse koostamist kas siis eraldi dokumendina või ohutusaruande osana. Mida selline dokument peaks sisaldama? Majandus- ja taristuministri määrusest tulenevad ainult üldised nõuded.

Meie Soome kolleegid Turvatehnikakeskusest (TUKES) olid sama probleemi ees. Lahenduse leidmiseks uurisid nad 114 ettevõttes 1999. a teostatud järelevalve aruandeid. Analüüsi tulemusena sündiski nn kiirhindamise (*pika-arviointi*) juhend, mille abil saab hinnata ettevõttes käibiva ohutuse tagamise süsteemi taset ja süsteemi arendamist vajavaid valdkondi.

Juhend on mõeldud järelevalveasutustele abivahendiks järelevalve teostamisel. Samas soovitatakse seda kasutada ka ettevõtjatel, hindamaks oma ettevõttes valitsevat ohutusalast olukorda ja leidmaks arendamist vajavaid valdkondi.

TJI spetsialistid otsustasid soomlaste poolt koostatud juhendi tõlkida ja panna inspektsiooni koduleheküljele.

Antud juhendi originaali leiate TUKES-i koduleheküljelt:

<http://www.tukes.fi/>

OHUTUSE TAGAMISE SÜSTEEMI KIIRHINDAMINE

OSA I: OHUTUSE TAGAMISE SÜSTEEM JA MEETODID

1. Üldhinnang: tegevuspõhimõtted ja ohutuse tagamise süsteem.

Tase	Tegevuspõhimõtted ja ohutuse tagamise süsteem tervikuna
1	Ettevõttes ei ole tehtud riskianalüüsi.
2	Ettevõttes on kasutusel kvaliteedi (juhtimise) süsteem.
3	Ettevõttes on kasutusel kvaliteedi- või keskkonna juhtimise süsteem ja paika on pandud ohutust puudutavad tegevuspõhimõtted, kirjeldatud protseduure ja koostatud juhendid.
4	Ettevõttes kasutatakse juhtimissüsteemi, mis hõlmab ohtlike kemikaalide tööstusliku käitlemisega seotud suurõnnetuseohu tunnistamist, ohu haldamist, vajalikku dokumentatsiooni, ohutusealaseid eesmärgi ja tegevuspõhimõtteid.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

2. Kuidas on määratletud ettevõtte ohutust puudutavad eesmärgid ja tegevuspõhimõtted? Kuidas on ohutust puudutav vastutus, tegevused ja meetodid paika pandud ja juhenditega kaetud?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3. Organisatsiooni vastutus ja ülesanded.

3.1. Juhtkonna tegevus ohutuse tagamisel.

Tase	Juhtkonna tegevus ohutuse tagamisel
1	Ohutuse küsimuses ei ole paika pandud (kirjalikult) vastutust ega tegevuspõhimõtteid. Juhtkonna roll määratlemata.
2	Ohutusküsimused on delegeeritud asjatundjatele, kõrgem juhtkond ei saa aru või on juhtkonna osa põhiliselt vaid eesmärkide püstitamine ja ressursside andmine. Vastutuse kirjalikul määratlemisel esineb vajakajäämisi.
3	Ohutusküsimuste eest on nimetatud vastutavaks juhtkond, tegelikult on keskne roll asjatundjatel/spetsialistidel. Juhtkond võib osaleda spetsialistide ohutusalastel koosolekutel või käsitleb teemat maksimaalselt 2 korda juhtkonna koosolekutel.
4	Ohutusküsimuste eest vastutab kõrgem juhtkond. Põhiline vastutus on juhtidel kuid neid abistavad spetsialistid/asjatundjad. Juhtkond käsitleb koosolekutel ohutusküsimusi tihedamini kui 2 korda aastas. Juhtkond teeb ringkäike ettevõttes kontrollimaks ohutusnõuete täitmist.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

3.2. Kuidas ettevõtte (kõrgem)juhtkond osaleb ohutuse parendamises? Kuidas on paika pandud juhtkonna ülesanded ja osalemine? Kuidas see ilmneb igapäevases tegevuses?

TUGEVAID KÜLJED:

ARENDAVAST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.3. Seadusandlusega määratud vastutavate isikute määramine.

Tase	Seadusandlusega määratud vastutavad isikud ohutusküsimustes
1	Järelevaatajad, käidukorraldajad jne on määratud.
2	Järelevaatajad käidukorraldajad jne on määratud, aga pädevustunnistused on aegunud või puuduvad.
3	Järelevaatajad, käidukorraldajad jne on määratud, pädevustunnistused olemas. Lisaks võib olla määratud ka muid asjatundjaid, kes on põhi-vastutajad ohutusalastes küsimustes.
4	Järelevaatajad, käidukorraldajad jne on määratud. Lisaks võib olla määratud ka muid asjatundjaid, kes abistavad juhtkonda.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

3.4. Järelevaatajate, käidukorraldajate ja muude vastutavate isikute määramine? Milline on nende isikute positsioon organisatsioonis ja selle vastavus nendele isikutele pandud ülesannetega?

TUGEVAID KÜLJED:

ARENDAVAST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.5. Töötajate ohutusalase koolitusvajaduse määratlemine ja selle organiseerimine.

Tase	Töötajate ohutusalase koolituse vajadus, koolituse organiseerimine ja koolitust puudutavate andmete talletamine
1	Koolitusvajaduse hindamiseks puuduvad protseduurid. Koolitust ei organiseerita või on sellest osavõtt väga juhuslik. Koolitust ei registreerita.
2	Koolitusest osavõtt on juhuslik, ei planeerita ette. Puudub koolitus eri ametirühmadele. Ettevõttes on koolitusregister, kuid ohutusalaste koolituste registreerimisel on vajakajäämisi.
3	On alustatud koolitusvajaduse süstemaatilist planeerimist. Ettevõttes on olemas esialgsed protseduurid koolitusvajaduse määratlemiseks või on paika pandud, millist koolitust vajatakse. On koolitusplaan, kus võib olla vajakajäämisi osas, mis puudutab ohutusküsimusi. Koolitusprogramm ei kata piisavalt ohtlike kemikaalidega seonduvat. Koolitusvajadus on luubi all arenguevestlustel ja rekonstrueerimis- ja arenguplaanides. Ohutusalase koolituse planeerimine on asjatundjate ülesanne. Valitud ametirühmadele on organiseeritud ohutusalast koolitust. Töötajad on saanud koolitust ohutusalastest tegevuspõhimõtetest. Koolitused on registreeritud.

4	Koolitusvajaduse määratlemine on süstemaatiline ja pikalt ette vaatav. Ettevõttes on olemas kirjalikud protseduurid koolitusvajaduse määratlemiseks ja nõuded koolitusele. Koolitusvajadust hinnatakse süstemaatiliselt või tehakse ettevõttes teadmiste kaardistamist. On koolitusplaan. Kõigile töötajatele on antud ohutusalast koolitust vastavalt nende teadmiste ja töökoha tasemele. Lisaks organiseeritakse katseid ettevõtte eesmärkide ja tegevuspõhimõtete omandamisest ja lisakoolitusvajaduse väljaselgitamiseks. Koolitused on registreeritud ja koolitusel osalejad on kinnitanud koolitusel osalemist allkirjaga.
0	Ei ole andmeid

Põhjendused:

3.6. Kas ja kuidas on määratletud ohtlike kemikaalide tööstusliku käitlemisega seonduv koolitusvajadus? Kuidas koolitus läbi viiakse? Kuidas koolitusteave registreeritakse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.7. Töötajate innustamine ja osalemine ohutusalases töös.

Tase	Töötajate ohutusalase koolituse vajadus, koolituse organiseerimine ja koolitust puudutavate andmete talletamine.
1	Töötajata osalemist ja seda, kuidas töötajad saaksid mõjutada ei ole määratletud.
2	Osalemine on juhuslik ja sõltub igaühe oma aktiivsusest.
3	Osalemine toimub esindajate kaudu. Näiteks muudatus- ja arenguprojektide või tööjuhendite koostamisel küsitakse töötajate esindaja arvamust või käsitletakse ohutusküsimusi korrapäraselt alajaotuste koosolekutel. Töötajaskonna osalemise kohta ohutusalases töös on olemas kirjalikud põhiseisukohad, mida aga oleks vaja täiendada.
4	Osavõtt on aktiivne, planeeritud ja järjekindel. Töötajaskonna osalemise kohta ohutusalases töös on olemas kirjalikud põhiseisukohad. Töötajad osalevad oma töökoha ohtude kindlakstegemisel, tööjuhendite koostamisel ja muudatuste elluviimisel.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

3.8. Kuidas juhtkond innustab töötajaid osalema ohutust suurendavate algatuste tegemisele? Kuidas see praktikas avaldub? Kuidas suhtub töötajaskond enda ja töökaaslaste turvalisuse kindlustamisse/suurendamisse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.9. Alltöövõtjate valik.

Tase	Alltöövõtjate valik
1	Ei ole paika pandud selgeid nõudeid.
2	On paika pandud alltöövõtjate valikupõhimõtted.
3	Alltöövõtjate valikule pööratakse tähelepanu ja ohutusküsimused on lepingutingimustes. Alltöövõtjate ohutusauditid on ettevalmistatud ja valmistatakse rakendama.
4	Alltöövõtjate tegevusele ja töömeetoditele pööratakse tähelepanu, tehes süstemaatilisi auditeid.
0	Ei ole andmeid.

Põhjedused:

3.10. Kuidas alltöövõtjaid valitakse? Kas ja kuidas on alltöövõtja valikul tähelepanu pööratud ohutusküsimustele?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.11. Alltöövõtjate jm ettevõttevälise tööjõu ohutuskoolitus ja andmete talletamine.

Tase	Alltöövõtjate teavitamine ohutusküsimustest ja ohutuskoolitus ning koolitusandmete registreerimine
1	Ei ole organiseeritud teavitamist ja koolitust ega koostatud kirjalikke ohutusjuhiseid. Alltöövõtja tegevuse üle valve pidamiseks võib olla nimetatud vastutav isik, aga tööle lubamise süsteem on puudulik.
2	Töötajatele, kes tulevad väljast poolt ettevõtet, jagatakse kirjalikke ohutusjuhendeid ja osale alltöövõtjatest on korraldatud üldteadlikkuse tõstmiseks teabepäevi. Alltöövõtjatel peab olema tööluba/liikumisluba ettevõtte territooriumil, ettevõtte on määranud vastutaja, kes valvab töö ohutuse ja ettevõttes kehtestatud ohutusnõuete täitmise üle.
3	Organiseeritakse teavitamis- ja koolitusüritusi, koolituse saaja kinnitab seda oma allkirjaga. Peab omama tööluba/liikumisluba ettevõtte territooriumil ja ettevõtte on määranud vastutaja, kes valvab töö ohutuse ja ohutusnõuete täitmise üle.
4	Alltöövõtjatele korraldatakse süstemaatilisi teavitamisüritusi, kus käsitletakse ettevõtte töö eripärast seonduvat ja ohutusküsimusi. Ettevõtte esindaja ja alltöövõtja teevad riskianalüüsi koos. Alltöövõtjale antav koolitus registreeritakse ja koolituse saanu kinnitab seda allkirjaga. Alltöövõtja peab omama tööluba/liikumisluba ettevõtte territooriumil ja ettevõtte on määranud vastutaja, kes valvab töö ohutuse ja ohutusnõuete täitmise üle. Alltöövõtjale korraldatakse ohutusalaseid eksameid.
0	Ei ole andmeid.

Põhjedused:

3.12. Kuidas alltöövõtjatele selgitatakse ettevõtte töö eripäraga seonduvat ja ohtlike kemikaalidega seonduvaid ohte ning tegutsemist hädaolukorras? Kuidas andmed registreeritakse ja kuidas neid säilitatakse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

3.13. Alltöövõtjatega juhtunud õnnetuste ja ohuolukordade jälgimine ja registreerimine.

Tase	Alltöövõtjatega juhtunud õnnetused ja õnnetusandmete talletamine
1	Ei ole kohustust õnnetustest ja ohuolukordadest teavitada.
2	Alltöövõtjal on kohustus teatada toimunud õnnetustest.
3	Alltöövõtjal on kohustus teatada toimunud õnnetustest ja ohuolukordadest.
4	Alltöövõtjatele on kohustus teatada toimunud õnnetustest ja ohuolukordadest. Alltöövõtjatega juhtunud õnnetused registreeritakse ettevõtte õnnetusregistris.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

3.14. Kuidas uuritakse alltöövõtjatega juhtunud õnnetusi ja peaaegu juhtunud õnnetusi? Kuidas on organiseeritud nendest andmete kogumine? Millised meetmed on juhtunud õnnetuste või peaaegu juhtunud õnnetuste põhjal kasutusele võetud?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

4. Ohtlike kemikaalidega seotud suurõnnetusohud ja muud ohud.

4.1. Ohtude tuvastamine ja tagajärgede tõsiduse hindamine.

Tase	Suurõnnetusohude ja muude ohtude süstemaatiline tuvastamine ja tagajärgede tõsiduse hindamine
1	Ettevõttes ei ole paika pandud protseduure ja meetodeid suurõnnetusohu või muude ohtude tuvastamiseks. Muudatustest tingitud ohtude tuvastamiseks puuduvad meetodid. Ohte ei tuvastata ja muudatusi ei jälgita süstemaatiliselt, osana normaalsest tootmistegevusest.
2	Ettevõttes on tehtud mingi riskide hindamine (erakorraline kontroll, HAZOP, tegevusvigade analüüs, jne), kuid see ei olnud seotud SEVESO-ga.
3	Ettevõttes tehtud riskianalüüsi täiustatakse kas muudatustega seoses või süstemaatiliselt teatud aastate järel. Ohutusala asjatundjad teevad ringkäike ettevõttes ja jälgivad ohutusega seoses toimunud muudatusi.
4	Lisaks laiaulatuslikule riskianalüüsile ja täiendustele selles tehakse korrapäraselt ohutusega, heakorraga, hoolde- ja remonttöödega või tööohutusega seotud ringkäike ning ohutusauditeid. Palk võib-olla seotud puhtuse ja korraga töökohal. Ohtude tuvastamist ja tagajärgede tõsiduse hindamist puudutavad meetodid on paika pandud.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

4.2. Kuidas tuvastatakse suurõnnetuse ja muud ohud, mis tulenevad käideldavatest kemikaalidest? Kuidas hinnatakse tagajärgi? Mida on riskianalüüsile tuginedes ette võetud? Kuidas on arvestatud tuvastatud ohtudega vastutuse ja tegutsemisviiside määratlemisel? Kuidas riskianalüüse säilitatakse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

4.3. Tehnilised lahendused – viis õnnetuse ennetamiseks.

Tase	Õnnetuste ennetamine – tehnilised lahendused
1	Tehniline tase õnnetuse ennetamiseks on madal.
2	Ettevõttes tuginetakse õnnetuse tagajärgede piiramisel üksikutele tehnilistele lahendustele, näiteks vallitus, seadmete paigutus ja omavaheline kaugus, mahutite ületäitmise jälgimine, tulekustutajad, tuletõrjekomando jne.
3	Õnnetuse tagajärgede piiramisel tuginetakse paljudele tehnilistele lahendustele. Näiteks on olemas lekete haldamise süsteem, mis võimaldab hallata ja vajadusel kokku koguda, kustutusvee kogumissüsteem, kulukontroll jne. On olemas töötajatele kaitseehitised ja need on asjakohaselt kõige vajalikuga varustatud.
4	Õnnetuse vältimiseks ja tagajärgede piiramiseks on olemas kogu ettevõtet katvad, mitmekülgsed tehnilised lahendused, nt tulekustutussüsteem (sprinklerid), väljaspool ettevõtet toimiv häire, erilise ohutusautomaatika-süsteemi olemasolu jne.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

4.4. Milline on tehniline valmisolek õnnetusega toimetulekuks? Kuidas jälgitakse tehniliste lahenduste usaldatavust ja korrasolekut kontrollitakse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

5. Tegevuste kontrolli hõlmavad meetodid ja juhendid.

5.1. Tegutsemisviisid ja nende omavaheline seos.

Tase	Tegevuse kontroll – tegutsemisviisid ja juhendid kemikaalidest tulenevate ohtude haldamiseks
1	Puuduvad üldised või ohtlike kemikaalide tööstusliku käitlemise seisukohalt olulised juhendid. Puuduvad juhendid eriolukordadeks.
2	Kasutatakse töölubasid, aga nende rakendamine on puudulik. On koostatud tegevusjuhendid, kuid need ei kata olulisi ohutusega seonduvaid alasid või on täpsem nimetatud alasid hõlmav juhendite kogu tegemisel/ kavandamisel. Ohtlike kemikaalide tööstuslikku käitlemist puudutavad juhendid on puudulikud.
3	On kasutusel kirjalike töölubade süsteem mille üle kontrolli tegemiseks on määratud vastutavad isikud. On olemas juhendid (kasutus- ja tööjuhendid, ohutusjuhendid, juhendid erandolukordadeks jne). On kinnitatud kord, kuidas juhendeid kontrollitakse ja säilitatakse ja kuidas teavitatakse muudatustest. Juhendid on arusaadavad, kuid juhendite hulk tuleks üle vaadata ja ebaoluline tühistada – see tagab nendest parema ülevaate.
4	Lisaks üldistele juhenditele ja töölubadele on olemas juhendid: ohtlike kemikaalide käitlemiseks, veovahendite tühjendamiseks ja laadimiseks, vedelgaasiseadmete kasutamiseks, hoiustamiseks jne. On olemas süsteem juhendite kontrollimiseks, säilitamiseks ja muudatustest teavitamiseks. Juhendid on arusaadavad, katavad kõik olulise ja nende hulk on väikseim võimalik, seega hallatav.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

5.2 Kuidas tehakse kindlaks juhendite vajadus? Kuidas juhendid koostatakse, kes osalevad? Kuidas juhenditest teavitatakse ja kuidas neid ajakohastatakse? Kas juhendite hulk on kontrolli all? Kas juhendid sisaldavad ohtlike kemikaalide seisukohalt olulist?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

5.3. Tegevuste juhtimine – remondi ja hoolduse planeerimine ja elluviimine.

Tase	Tegevuste juhtimine – remondi ja hoolduse planeerimine ja elluviimine
1	Ettevõttes ei ole koostatud kirjalikku ennetava hoolduse plaani.
2	Ettevõttes on kirjalik hoolduse ja remondi plaan, mis võib teatud osades vajada täiendamist. Esineb puudusi juba teostatud hooldustoimingute kirjapanekul.
3	Ettevõttes on kirjalik hoolduse ja remondi plaan. Rikked märgitakse vastavasse vihikusse (kui on arvutis vastav süsteem, siis sinna). Samuti märgitakse vihikusse ka kõik teostatud hooldustoimingud.
4	Ettevõtte kirjalik hoolduse ja remondi plaan on osa ATK-süsteemist. Rikked kantakse vastavasse vihikusse (kui on arvutis vastav süsteem, siis sinna). Üles märgitakse ka kõik teostatud hooldustoimingud. Hooldusplaani toimimist jälgitakse ja arendatakse edasi.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

5.4. Kuidas planeeritakse hooldust ja remonti? Kuidas viiakse tegelikkuses plaani ellu ja kuidas toimub järelevalve? Kuidas on plaani/programmi edasiarendatud? Kas plaanis/programmis sisalduvad ka seadusandlusega tehnilistele süsteemidele määratud kontrollid? Kas teostatud meetmed ja esinenud rikked/tõrked konspekteeritakse?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

6. Muudatustega kaasnev vastutus ja meetmed – kuidas muudatused on hallatud.

Tase	Muudatuste juhtimine – kas ohtude olemasolu tunnistatakse, kas tegutsemisviisid on ette planeeritud
1	Muudatustega tegeldakse, muudatustega seotud vastutust või muudatusprotseduuri ei ole paika pandud. Tehtud muudatusi ei registreerita (ka mitte näiteks joonistele).
2	Muudatuse mõiste ei ole selgelt määratletud, aga selle all võib mõelda näiteks uue ettevõtte ehitamist, olulisi muudatusi torustiku või seadmete juures, muudatusi ettevõtte omandisuhetes või vastutavate isikute vahetumist. Muudatusprotseduuris esineb puudusi. Muudatuse tegemist ja heakskiitmist puudutav vastutus on määratletud.
3	Muudatuse mõiste on määratletud. Muudatusprotseduur on paika pandud ja muudatuste teostamisega seotud vastutus on määratud. Ettevõttes on olemas ka protseduur muudatuste kiireks teostamiseks. Muudatuse tegemist jälgitakse ja valvatakse. Tehtud muudatused registreeritakse ja märgitakse joonistele.
4	Lisaks muudatuse mõistele, vastutusele, läbiviimisprotseduurile ja muudatuse järelevalvele ning registreerimisele on määratletud ka muudatuse toimumisest informeerimist puudutavad üldised protseduurid.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

6.1. Kuidas teostatakse ettevõttes muudatusi? Mida mõeldakse muudatuse all? Kes tohib teha või heakskiita muudatuse? Kuidas toimitakse muudatusega seoses? Kuidas muudatus registreeritakse? Kuidas informeeritakse muudatusest?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

7. Üksikust hädaolukorra juhendist ettevõttesisese hädaolukorra lahendamise plaanini.

7.1. Hädaolukorra lahendamise plaan.

Tase	Hädaolukorra lahendamise plaan – sisemine hädaolukorra lahendamise plaan ja vastutus
1	Ettevõttes puudub häda- ja ohuolukorraks vajalik kava või juhised. Häda- ja ohuolukorraga liituv vastutus on määratlemata. Puudub sisemine päästeplaan.
2	Ettevõttes on olemas üksikud kaitse- ja päästejuhendid. Häda- ja ohuolukorda puudutav vastutus ja toimingud on paika panemata või neis esineb puudusi.
3	Ohutuse seisukohalt kriitiliste toimingute/punktide kohta on koostatud selgitusi ja täiendavaid plaane, näiteks õlireostuse tõrjeplaan või gaasi-reostuse kaitseplaan. Nende koostamises ja täiendamises sisemiseks päästeplaaniks esineb puudusi. Vastutavad isikud ja nende ülesanded on määratletud võimaliku hädaolukorra tarvis.
4	Ettevõttes on olemas kirjalik sisemine hädaolukorra lahendamise (pääste) plaan ja meetodid selle ellu rakendamiseks. Vastutavad isikud ja ülesanded on määratletud.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

7.2. Kuidas on valmistatud häda- ja ohuolukordadeks? Kuidas on määratletud hädaolukorra puhuks vastutus? Milliseid häda- ja ohuolukordi on esinenud? Kuidas on plaanitud tegutseda selliste olukordade võimalikul esinemisel? Kuidas hoitakse plaani tegutsemisvalmina ja kuidas seda hinnatakse?

TUGEVAID KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

7.3. Hädaolukorra õppus – vahend tegutsemisvalmiduse testimiseks ja arendamist vajavate lõikude määratlemiseks.

Tase	Hädaolukorra lahendamise plaan – hädaolukorra õppus
1	Ettevõttes ei ole hädaolukorra või esmaabi andmise õppust läbi viidud. Ettevõttes puuduvad hädaolukorra õppuse läbiviimise printsiibid.
2	Ettevõttes on puudusi hädaolukorraks valmistumise õppuse läbiviimises. Ettevõttes on olnud üksikuid hädaolukorra ja esmaabi andmise õppusi.
3	Ettevõttes on organiseeritud sagedasi hädaolukorra õppusi (esmaabi andmise, tulekustutamise, varustuse ja kaitsevahendite kasutamise õppusi, väljapääsuõppusi, lekete olemasoluga seotud õppusi). Õppusi on organiseeritud ka koos päästeasutusega. Ettevõtte hädaolukorra õppust puudutavaid põhimõtteid tuleb täiendada.
4	Õppust puudutavad põhimõtted on kirjas. Õppused on eesmärgikindlad ja korduvad, toimudes kindlate vaheaegadega. Õppustel võib imiteerida võimalikku raudteesisterni ja mahutite tulekahju või imiteerida välist ohtu. Õppusi on tehtud ka koos Päästeametiga. Õppust võib olla läbi viidud ka koos allhankijatega.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

7.4. Kuidas on läbi viidud hädaolukorra õppusi? Kuidas planeeritakse õppusi? Kuidas kindlustatakse, et õppus kataks kogu valdkonna?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

8. Sooritusvõime jälgimine.

8.1. Meetodid ja kesksed võrdlushinded sooritusvõime mõõtmiseks.

Tase	Sooritusvõime jälgimine – ohutustoimingu mõõtmine ja hindamine
1	Õnnetuste jälgimine ei ole juhenditega kaetud ja juba toimunud õnnetuste kohta ei koguta teavet. Ettevõttes ei pöörata tähelepanu “peaaegu juhtunud” õnnetustele või korrale ja puhtusele territooriumil.
2	Ettevõttes on kasutusel üksikuid (maksimaalselt 3) mõõdikuid (õnnetused, traumad, lekked, keskkonnareostused, tulekahjud-põlengud, haigestumised, peaaegu juhtunud õnnetused jne). Mõõtmist ja jälgimist puudutavates meetmetes on puudusi.
3	Kasutuses on mitmeid mõõdikuid (üle 3) ja vähemalt üks ennetav mõõdik (kõrvalekallete jälgimine, riskianalüüside tulemused, auditite tulemused, puhtuse- ja korraindeks, ohutuskoolitus, töötajaskonna premeerimine ohuolukorrast teavitamise eest jne). Sooritusvõime hindamist ja raporteerimist puudutavad meetodid on juhenditega kaetud.
4	Kasutada on mitmeid järel ja ennetavaid (minimaalselt 2) mõõdikuid. Sooritusvõimest raporteerimine ja mõõtmine on juhenditega kaetud. Tulemusi võrreldakse kontserni sees või rahvusvahelise võrdlusmaterjaliga.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

8.2. Kuidas kogutakse ettevõttes andmeid ohutustoimingute taseme kohta – kas kogutakse ka ennetavat teavet? Millised on tulemused võrreldes püstitatud eesmärkidega? Millised on tulemused võrreldes vastava tegevusvaldkonna üldiste ja parimate tulemustega? Kuidas on tulemused arenenud? Kuidas on saadud andmeid kasutatud ohutuse edasiarendamiseks?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

8.3. Andmete kogumine õnnetuste ja “peaaegu juhtunud” õnnetuste kohta.

Tase	Sooritusvõime jälgimine andmete kogumine õnnetuste ja “peaaegu juhtunud õnnetuste” kohta
1	Ettevõttes puuduvad meetodid õnnetuste uurimiseks või õnnetusandmete kogumiseks.
2	Toimunud õnnetuste põhjusi uuritakse.
3	Toimunud õnnetuste põhjusi uuritakse ja õnnetusandmed registreeritakse. Mõiste “peaaegu juhtunud” sisu on määratletud ja andmeid kogutakse ka “peaaegu juhtunud” õnnetuste kohta samuti muude ohuolukordade kohta.
4	Nii juhtunud õnnetusi kui ka ohuolukordi uuritakse. Andmete kogumisel kasutatakse süstemaatilisi uurimismeetodeid, mille abil kaardistatakse ka vajakajäämised organisatsioonis ja toimimisviisides. Õnnetuste ja “peaaegu juhtunud” õnnetuste kohta peetakse registrit.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

8.4. Kuidas ettevõttes toimunud õnnetusi ja “peaaegu juhtunud” õnnetusi uuritakse? Kas uurimisel ja andmete kogumisel kasutatakse süstemaatilisi uurimismeetodeid? Kuidas kogutud andmeid on kasutatud ohutustaseme tõstmiseks? Kuidas võetakse ettevõttes õppust toimunud õnnetustest?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

9. Sisemised auditid ja juhtkonna ülevaatused ohtlike kemikaalidega seotud suurõnnetuste ohjamisel.

9.1. Sisemised auditid.

Tase	Sisemised auditid
1	Ettevõttes ei ole tehtud sisemisi auditeid.
2	Ettevõttes on tehtud sisemisi või välimisi kvaliteediauditeid.
3	Ettevõttes on tehtud sisemisi või välimisi kvaliteedi- või keskkonnaauditeid. Auditeerimismeetodid on kirjeldatud.
4	Ettevõttes on tehtud sisemisi kvaliteedi- või ohutusauditeid. Auditeerimismeetodid on kirjeldatud. Välisteid auditeid võivad teha kontserni eri osapooled, kindlustusfirmad, kliendid, sertifitseerimisasutused.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

9.2. Kuidas tagatakse ettevõttes ohutuse tagamise süsteemi toimimine ja arendamist vajavate punktide määratlemine ning auditeerimine? Kes auditeerivad? Milliseid oskusi (kvalifikatsiooni) nõutakse auditeerijatelt? Kuidas korraldatakse koolitust? Kuidas planeeritakse auditeid? Mis on auditite tulemustest lähtuvalt ette võetud? Kuidas toimub auditite edasiarendamine?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

9.3. Juhtkonnapoolsed ohutusalased ülevaatused.

Tase	Juhtkonna poolsed ülevaatused
1	Ettevõttes ei ole tehtud juhtkonnapoolseid ülevaatusi.
2	Ettevõttes tehakse juhtkonna poolseid kvaliteedi alaseid ülevaatusi (ISO 9001).
3	Ettevõttes tehakse juhtkonnapoolseid keskkonnaülevaatusi (auditeid) (ISO 14001). Juhtkonna kasutatavad ülevaatusprotseduurid on kirjeldatud/ dokumenteeritud.
4	Juhtkonna poolt ettevõttes läbiviidavad ohutusalase ülevaatused katavad ohtlike kemikaalide tööstusliku käitlemise protseduurid/tegevused, mis on vajalikud tervise, keskkonna ja vara kaitse tagamiseks. Ohutusalane ülevaatus võib olla ka kvaliteedi- või keskkonnaülevaatusete osa. Ohutusalase ülevaatusete protseduurid on dokumenteeritud või moodustavad kvaliteedi- või keskkonnaülevaatusete osa.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

9.4. Kuidas hindab ettevõtte juhtkond ohutuse tagamise süsteemi toimimist ja eesmärkide ja tegevuspõhimõtete arendamise vajadust? Kui sageli juhtkond ülevaatusi korraldab? Mida on ette võetud (edasiarendatud) ülevaatusete tulemustest lähtuvalt?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

OSA II: LUBADE JA TEHNILISTE SÜSTEEMIDE KONTROLL

10. Ettevõtte load ja ohtlike kemikaalide tööstuslik käitlemine.

Tase	Tööstuslike kemikaalide ja seadmete vastavus loa nõuetele
1	Ettevõttel ei ole luba või eeldavad muudatused uue loa hankimist. Tuleb teha loataotlus näiteks seoses tootmise laiendamisega, käideldavatele kemikaalidele ja nende hoiukohale või seoses muudatustega maagaasikäitlemisel. Kemikaaliohutuse järelevalveasutuse poolt esitatud nõuete täitmine või riskianalüüs on pooleli. Ohtlike kemikaalide käitlemist ja hoiustamist hõlmavad järelevalvetoimingud on pooleli või on tegemata uue ettevõtte käivitamiseelne kontroll. Kontroll on vaja tellida.
2	Ettevõttes on tehtud muudatusi, mis eeldavad teavitamist. Vaja teavitada kasutatavatest ja hoiustatavatest kemikaalidest, hapniku kasutamisest, gaasi hoiulevõtusüsteemist, muudatustest käideldavates lõhkematerjalides. Tegevuse teavitusele tuleb lisada seadmete kirjeldus ja riskianalüüs, lisandunud ehituse (<i>layout</i>) joonis. Selgitus objekti ajakohastamise või sulgemise kohta (soolhappe tootmine ja hoiustamine, naatriumhüpokloriti tootmine ja hoiustamine, leelise hoiustamine, fluorvesinikhappe mahuti, kloori väljavalgumine, üleminekukaitseseadmed.
3	Ettevõttes ei toimu lubasid eeldavat tegevust. Tegevuse lõpetamise kohta tuleb teha teavitamine, et saaks load tühistada (maagaas, vedelgaasiballoonid, vääveldioksiidi käitlemine, surveseadmete lammutus, kemikaalimahuti). Ohtlike kemikaale ja vedelgaasi puudutavad load loetletakse ja saadetakse TUKES-ile või neid kontrollitakse järgmise ettenähtud kontrollimise käigus. Ettevõtte nimemuutusest või omanikuvahetusest tuleb teatada, et saaks viia load muudatustega vastavusse.
4	Ettevõttes on tööstuslikku käitlemist ja hoiustamist puudutavad load korras. Ettevõtte seadmeid, surveseadmeid, vedelgaasiballoone, kemikaalimahuteid jms puudutavad load on korras. Load on loetletud, registrid on ajakohastatud ja andmed kergesti kättesaadavad.
0	Ei ole andmeid.

Põhjendused:

11. Millised ohtlike kemikaalide tööstuslikku käitlemist puudutavad load peavad ettevõttes olema? Kuidas on korraldatud lubade uuendamine ja kättesaadavus? Kes vastutab koostöö eest ametivõimudega?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

12. Tehniliste süsteemide dokumentatsioon ja seadusandlusega ettenähtud kontroll.

Tase	Tehnilised süsteemid ja seadusandlusega ettenähtud korrasoleku kontroll
1	Tehnilisi süsteeme puudutav dokumentatsioon puudub või on vananenud. Seadusandlusega ettenähtud kontroll on puudulik või on üldse tegemata. Tehniliste süsteemide kontrolli teostamise kohta puudub juhend või esineb puudusi olemasolevate juhendite järgimises. Tähtsamad tehnilisi süsteeme hõlmavad dokumendid ja kontrollid. - lekete vältimist puudutav dokumentatsioon; - surveadmete ja torustike dokumentatsioon, surveadmete kontroll; - mahutite dokumendid ja kontroll; - plahvatusohtlike ruumide plahvatusohuklasside määratlemine - elektriseadmete dokumentatsioon ja kontroll; - maandusesse puutuvad dokumendid ja maanduse kontroll; - ventilatsiooni puudutav dokumentatsioon ja kontrollmõõtmised.
2	Tehnilisi süsteeme puudutavas dokumentatsioonis ja kontrolli puudutavas esineb üksikuid puudusi. Suuremas osas on dokumentatsioon korras ja kontrollid teostatud. Tehnilise süsteemi kontrolli puudutavates juhendites esineb puudusi või ei järgita oma juhendeid.
3	Tehnilisi süsteeme puudutavad kontrollid on tehtud ja dokumentatsioon on korras. On olemas kontrolli läbiviimise juhend.
4	Tehnilisi süsteeme puudutavad kontrollid on tehtud ja dokumentatsioon on korras. On olemas tehniliste süsteemide kontrolli läbiviimise juhend, mis moodustab osa hooldus- ja remondigraafikust (programmist).
0	Ei ole andmeid, ei ole kontrollitud.

Põhjendused:

13. Kuidas ajakohastatakse tehniliste süsteemide dokumentatsiooni ja tagatakse nende kiire kättesaadavus? Kuidas on korraldatud seadusandlusega ettenähtud nõuetele vastav tehniliste süsteemide kontroll? Kes vastutab tehniliste süsteemide dokumentatsiooni korrasoleku eest?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

OSA III. ETTEVÖTTE TEHNILINE OHUTUS JA KORD

14. Puhtus ja kord ettevõtte territooriumil ja tootmisruumides.

Kord ja puhtus ettevõtte territooriumil ja tootmisruumides	TASE		Ei ole teada
	++/+	-/--	
I) Üldmulje ettevõttest, puhtus ja kord			
II) Kord ja puhtus tootmisruumides: - masinate ja seadmete puhtus; - tuletõkkeuksed suletud ja korras; - läbipääsud on korras ja vabad; - torustik turvatud ja pääs ventiilide juurde takistusteta; - kaubakärude liiklusreidid on vabad ja piisava laiusaga; - elektriakaablid, kaabliriivulid ja pikendusjuhtmed asjakohased; - prüginõud suletud ja sobivad ohtlikele kemikaalidele.			
III) Laoruumide piisavus, kord ja puhtus laoruumides: - laoruumid on määratletud ohtlike kemikaalide hoiustamiskohana; - omavahel reageerivate kemikaalide hoiustamine; - kotikauba hoiustamine ja paigutus; - riiulipinna piisavus; - pudelite hoiustamine väljas selleks märgistatud alal; - hoiuruumides on arvestatud lekete võimalikkusega.			
IV) Täitmis- ja tühjenduskohad: - laadimiskohtade üldine kord ja puhtus; - laadimiskohtade regulaarne puhastamine kemikaalidest.			
V) Kord ja puhtus mahutite paiknemisalal, alustaimestiku eemaldamine, alusvannide puhtus, regulaarne puhastus.			
VI) Maapinna jälgimine (reostus!) ja saastatud ala korrastus.			
VII) Muud puhtuse ja korra seisukohalt olulised kohad.			
ÜLDINE TASE KOKKUVÕTVALT			

Põhjendused:

15. Kuidas hindaksid ettevõtte tehnilist ohutust ja üldilmet? Millise mulje kujundab ettevõttes valitsev olukord (kord ja puhtus!) ettevõttest ja suhtumisest ohutusküsimustesse? Kuidas võiks seda edasi arendada?

TUGEVAID KÜLJED:

ARENDAVAD VÄLJAV:

KOMMENTAARID:

16. Lekete kokku kogumine ja haldamine, laadimis- ja tühjenduskohtade ohutus

Lekete kokku kogumine ja haldamine	TASE		Ei ole teada
	++/+	-/--	
I) Lekete haldamine ja nendeks valmisolek: - mahutitest väljavoolu kokku kogumine ja väljavoolude/lekete haldamine; - lekete haldamist puudutavad alarmid (häired), näiteks alarm (häire) kaevudest; - ohtliku kemikaali valgumine põrandale ja selle tagajärjed.			
II) Sadeveekaevude kaitse: - konteinerite hoiukohtade kanalisatsioon suletud; - laadimiskohas lekete võimalik pääs kanalisatsiooni vältitud; - sadeveekaevud kaetud; - mahutite õhutustorud on kaitstud "vihmamütsiga".			

III) Mahutite vannid ja vallid: - ohtlike kemikaalide mahutite asukoht ja paigutus alusvanni; - diislikütuse ja raske kütteõli alusvannid ja kaitsevallid; - põlevate vedelike kogumisvannid on mittepõlevast materjalist; - ladudes on alusvannid äravoolurennide või künnistega; - konteinerite hoiustamise või immuti laadimiskohtades on kaetud I kogumisvann; - kogumiskaevude tühjendus alati enne mahutite kasutuselevõttu; - kogumisvannide ääred, ehituslik korrasolek ja praod; - alusvannide piisavus, näiteks tuleks laadimiskohas laiendada vanne; - pumbad on varustatud “tilkumisvannidega”; - mahuti tühjendusvoolik on varustatud tagasivoolu kaitsega; - mahutite vallituse aluspind on kaitsmata. NB ! pinnasevall ei vasta esitatud tingimustele lekete kinnipüüdmise ja sadevee eemaldamise osas.					
IV) Mahutite ja hoiukohtade ehituslik korrasolek: - katused laadimis- ja tühjenduskohadel samuti ladustamiskohadel; - laadimis- ja tühjenduskohade samuti ladustamiskohade aluspind on kaetud vastupidava kattega, lekete pääs kanalisatsiooni ja maapinda on välistatud; - avariikokkupõrgete vältimiseks on paigaldatud kaitsed (mahutid, laadimis/tühjenduskohad, torustik); - mittekasutuses olevad laadimis/tühjenduskohad on korgiga/punniga suletud; - tühjendusvoolikute hoidmisalused on asjakohased; - mahutid värvitud.					
Lisakommentaariid:					
ÜLDINE TASE KOKKUVÕTVALT	4	3	2	1	0

Põhjendused:

17. Milline on olukord ohtlike kemikaalide lekete haldamisega ja kuidas on välditud nende pääs pinnasesse, veekogusse või õhku?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

18. Tõrjevahendid, kaitsevahendid ja hädaabiduššid ning isikukaitsevahendid.

Tõrje- ja kustutusvahendid ning isikukaitse	TASE				Ei ole teada
	++/+		-/--		
Tõrje- ja kustutusvahendid					
I) Kustutusvahendid, tõrjevahendid ja tõrjeained: - esmased kustutusvahendid; - vahendid leketega toimetulekuks; - tõrje- ja imendumisained.					
II) Kustutusvee saamine: - kustutusvee saamine ja piisavus; - vaht ja vahu minimaalhulk; - tuletõrjepunktide toimivus.					
Isikukaitsevahendid ja hädaabiduššid					
I) Isikukaitsevahendid: - kaitsevahendite asjakohane hoiustamine; - kaitsevahendite puhastamine; - kaitsevahendite kasutamine on määratud juhenditega.					
II) Hädaabiduššid: - hädaabiduššide paigutus ja piisavus; - alarmiandmise võimalused; - tõmme ja sooja vee saamise võimalus.					
III) Silmade loputuskohad: - silmaloputuspudelid ja nende asukohtade selgeltloetav märgistus.					
Lisakommentaariid:					
ÜLDINE TASE KOKKUVÕTVALT	4	3	2	1	0

Põhjendused:

19. Kuidas on ettevõttes valmistatud võimaliku kemikaaliõnnetuse puhuks? Milliseid tõrjevahendeid on võimalik kasutada? Kas tõrjevahendeid on piisavalt? Kuidas on lood isikukaitsevahenditega?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

20. Muud ettevõtte territooriumi, tootmisruume ja seadmete tehnilist ohutust puudutavad tähelepanekud.

Tootmisruumid, üldine kord, seadmete korrasolek ja hoiustamine	TASE		Ei ole teada
	++/+	-/--	
I) Üldvalgustus tootmisruumides, laadimis- ja tühjenduskohdades, teedel, väljapääsudel ja üldkasutatavates ruumides.			
II) Seadmete, aparatuuri ja masinate tehniline korrasolek: - vedeliku nivoo automaatne jälgimine mahutite ületäitmise vältimiseks; - toodete teisaldamistorustik on püsipaigaldatud; - veekasutuse suletud süsteem; - kasutusest kõrvaldatud mahutid/torustikud on selgelt eristatud; - (vedelgaasi) torustiku keevitustööd.			
III) Seadmete, aparatuuri ja masinate lisaseadmed: - sulgurite piisavus ja muudatuste tegemise võimalus; - kompressorite korrasolek; - suruõhu silindrite korrasolek; - sisaldust mõõtvate andurite paigaldus; - ületäitmisest hoiatavad lambid, juhtpuldi hoiatuslamp; - hoiatusalarmide regulaarne kontroll; - kasutatavad surveadmed ja kasutamise järelevaataja koolitamine; - transpordiahelad ja nende turvamine; - elektri- ja kaubakärude vastavus ohutusnõuetele.			
IV) Tootmisruumide seinad ja konstruktsioon, läbiviigud ventilatsioon: - võimaliku plahvatuse leevendamiseks sobiliku konstruktsiooniga seinad; - seinte ja konstruktsioonide piisav järelevalvekontroll; - seinte ja konstruktsioonide tulepüsivus; - läbiviigud suletud (laod, tootmisruumid); - väljatõmbe ja kliimaseadmete kaitse; - ventilatsioon: sissepuhke kulgemissuund ja kogus.			
V) Kaitstud, turvatud ruumid (näiteks juhtpult): - määratletud ja asjakohaselt varustatud; - töötajaskond on teadlik ruumi asukohast.			

VI) Muud kohad näiteks:					
- kaitserinnatised (mahutite redelid, sillad jne; - tuulesuunda näitavad tuulekotid; - väliskaitseehitis: hoone, katusealune, elektriga varustatud hoone; - töövõtja ja alltöövõtja tööplatsil (objektil) asuvate (ajutiste) hoonete paiknemine; - tuletõrje takistusteta pääs ettevõttesse.					
ÜLDINE TASE KOKKUVÕTVALT	4	3	2	1	0

Põhjendused:

21. Kuidas jälgitakse tehnika korrasolekut ja mida võetakse ette juhul kui avastatakse tehnilisi ebakohti? Milliseid probleeme on ettevõttes olnud? Kuidas need on lahendatud?

TUGEVAD KÜLJED:

ARENDAMIST VAJAV:

KOMMENTAARID:

22. Ohtlike kemikaalidega seotud olulised tähelepanekud.

Tootmisruumid, üldine kord, seadmete korrasolek ja hoiustamine	TASE		Ei ole teada
	++/+	-/--	
I) Mahutite märgistus: - sisumärgistus; - ohtlikkus ja ohumärgistus; - märgistuse õigsus.			
II) Torustike märgistus: - torustik, maa-alune torustik ja kustutusveetorustik on märgistatud; - sisumärgistus; - voolusuuna märgistus; - kiirsulgemisventiilide märgistus; - abivahendite ja kütusemahutite torustike märgistus; - torustike ja pumplate ventiilide märgistus on selge ja piisav ka ettevõtteväliste päästjatele ja tuletõrjujatele; - pumpade märgistus.			
III) Hoidlate märgistus: - hoidlad on märgistatud; - hoidla välisuksel on ohtlikele kemikaalidele viitav märgistus.			
IV) Hoidlas säilitavate toodete märgistus: - riiulitel on ohtlikele kemikaalidele viitav märgistus; - pakendil on ohumärgistus; - vedelgaasiballoonid on märgistatud.			

V) Täite- ja tühjenduskohtade märgistus: - autolaadimiskohad on märgistatud; - kõik ohtlike kemikaalide täite- ja tühjenduskohtad on märgistatud; - ohuklasse puudutav märgistus; - selleks, et vältida kemikaali sattumist valesse mahutisse on täitetoru ots märgistatud ja vajadusel suletav.					
VI) Võimaliku õnnetuse puhuks vajalik märgistus: - kustutusvee võtukohad; - kustutite asukoht; - väljumisteed märgistatud (välisuksed ja märgistus nende sisemisel küljel); - avariiduššide märgistus (asukoha leidmine peab olema võimalikult kerge).					
VII) Muu märgistus: - asukohamärgistus (varjendid, sissepääsuteel vajaduseta viibimine keelatud, parkimine vaid lubatud kohtades jne) - reaktori märgistus; - kanalisatsioonikaevude asukohad; - mittevajalik, vale ja vana märgistus eemaldatud.					
ÜLDINE TASE KOKKUVÕTVALT	4	3	2	1	0

Põhjendused:

23. Milline on olukord ohtlike kemikaalide käitlemist puudutava märgistuse osas? Kas märgistus on korras ja ajakohastatud? Kuidas jälgitakse märgistuse piisavust ja korrasolekut? Kas vigane ja puudulik märgistus võib põhjustada hädaolukorras tõsiseid tagajärgi?

TUGEVAID KÜLJED:

ARENDAJAST VAJAV:

KOMMENTAARID: